

**CENTRUL DE DREPT
AL FEMEILOR**

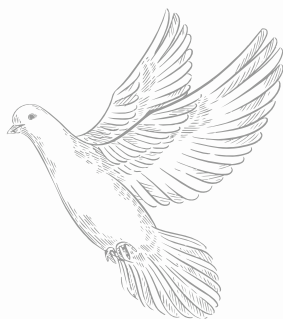
*Promovând împreună drepturile femeilor
Advancing women's rights together*

**Asociația Femeilor
din Poliție**

AI DREPTUL SĂ TRĂIEȘTI CU DEMNITATE!

**GHID DE ORIENTARE JURIDICĂ
ÎN CAZ DE HĂRȚUIRE SEXUALĂ**

Această broșură se adresează celor care vor să afle mai multe despre **hărțuirea sexuală**, pentru a înțelege ce este hărțuirea sexuală, cum se manifestă și cum afectează persoana, precum și celor care cunosc persoane în astfel de situații. Broșura oferă informații utile și sfaturi practice pentru rezolvarea problemelor cu care **Vă** confrunțați.

- Dacă cunoașteți o persoană în această situație, oferiți-i această **broșură!**
- **Spuneți-i că nu** este singură!
- S-ar putea să aibă nevoie de sprijinul **Dumneavoastră** și al altor persoane!

“Nu pot să descriu cât de dificilă a fost acea perioadă pentru mine. La început îmi era rușine să povestesc cuiva ce mi se întâmplă. Din fericire, o colegă a observat discuțiile aprinse ce le aveam cu șeful meu și a înțeles că ceva nu e în regulă. Ea mi-a povestit că nu e primul caz în care acesta hărțuiește sexual angajatele și m-a sfătuit cum să procedez pentru a opri avansurile. Știam că am susținerea colegilor. Am învățat că am dreptul... să-i spun angajatorului meu „NU!”... Că trebuie să vorbesc despre asta și că astfel de cazuri sunt pedepsite prin lege”.

CE ESTE HĂRȚUIREA?

Hărțuirea reprezintă orice comportament nedorit care conduce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, avînd drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane.

CE ESTE HĂRȚUIREA SEXUALĂ?

Hărțuirea are efecte devastatoare, poate lua diverse forme: priviri nepotrivite, îmbrățișări și atingeri fără permisiune, limbaj, glume cu conotație sexuală, invitații la întâlniri amoroase în schimbul unei recompense, amenințări cu scopul de a întreține relații sexuale, etc.

Cine poate fi victimă a hărțuirii sexuale: orice persoană (femeie sau bărbat)?

Cine sunt persoanele ce hărțuiesc: șefi, colegi de serviciu, profesori, colegi de studii, concubini, soți, foști soți, persoane necunoscute etc.

Unde pot avea loc actele de hărțuire sexuală: în stradă, în transport public, la școală, la locul de muncă, la locul de studii, la domiciliu etc.

”...Șeful m-a rugat să rămân peste program, aveam o delegație și trebuia să ajut. După ce au plecat, s-a oferit să mă ducă acasă. Nu am acceptat. A doua zi, când i-am dus cafeaua, mi-a zis că-mi este recunoscător pentru că l-am ajutat și s-a întins să mă sărute. Am întors capul la timp, deși a reușit să mă ștampileze cu niște buze umede și grețoase pe obraz. Sunt disperată. Ce să fac?...”

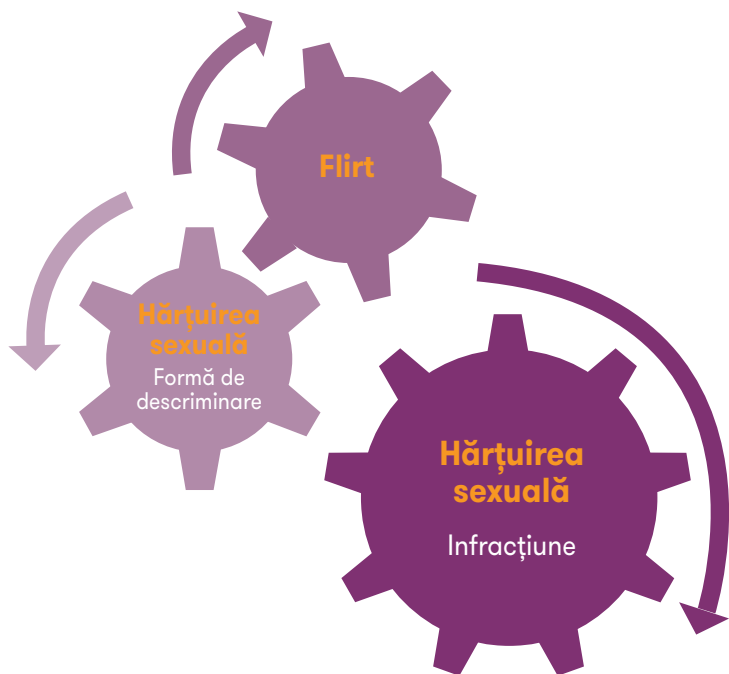
Hărțuirea sexuală reprezintă orice formă de comportament fizic, verbal sau non-verbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare.

CUM RECUNOAȘTEM UN ACT DE HĂRȚUIRE SEXUALĂ?

”...deși am sesizat un comportament ciudat încă de la început, nu aveam experiență și nu știam cum să-i refuz avansurile, eram constant într-o stare de tensiune incredibilă...”

Cum ne dăm seama că acel comportament „ciudat” – atingeri nepotrivite, folosirea unui limbaj cu conotație sexuală care te deranjează, gesturi nepotrivite, priviri nepotrivite – reprezintă hărțuire sexuală?

Hărțuirea sexuală face parte dintr-un lanț de comportamente cu diferite grade de severitate. Deși, adesea, asemenea comportamente se manifestă separat, granițele care le separă rămân fragile. Este posibil ca simplul flirt să ducă la hărțuire sexuală, iar hărțuirea sexuală să ducă la tentative de viol sau chiar viol. Chiar și așa, **un singur incident serios este suficient pentru a fi considerat hărțuire sexuală.**

CUM DEOSEBIM FLIRTUL DE HĂRȚUIRE SEXUALĂ?

FLIRT

Este reciproc

- Te face să te simți bine, plăcut, confortabil
- Este reciproc
- Este perceput ca un compliment
- Îți dă senzația că deții controlul situației
- Crește stima de sine

Este unilateral, nedorit, umilitor

- Te face să te simți neplăcut, ofensator, umilitor
- Este unilateral, nedorit, umilitor
- Te face să te simți neputincioasă
- Este bazată pe puterea care rezultă din funcția sau poziția socială a agresorului
- Te întristează
- Scade stima de sine

HĂRȚUIREA SEXUALĂ

Hărțuirea sexuală se manifestă în mai multe forme:

Forme subtile – acțiuni care se produc la nivel verbal și non-verbal, precum:

Forme verbale de manifestare a hărțuirii sexuale	Forme non-verbale de manifestare a hărțuirii sexuale:
<ul style="list-style-type: none">- comentarii nedorite despre viața privată sau sexuală a persoanei- propuneri și avansuri sexuale directe- discuții cu tentă sexuală- remarci indiscrete cu tentă sexuală- folosirea de expresii și porecle (diminutive) cu conotații sexuale- insinuări de natură sexuală- comentarii sugestive despre particularitățile anatomice ale corpului feminin/masculin- glume cu tentă sexuală- emiterea de sunete cu tentă sexuală, etc.	<ul style="list-style-type: none">- gesturi sexuale sugestive (cu mâna, degetele, brațele sau picioarele)- priviri lascive- studierea provocatoare a corpului unei persoane, diverse expresii faciale- invadarea spațiului personal/ intim al unei persoane prin apropierea nepermisă de acea persoană, etc.

Forme medii - acțiuni fizice care nu pun în pericol viața sexuală a persoanei agresate, precum:

- săruturi
- mângâieri, îmbrățișări
- atingeri ale corpului/hainelor într-o manieră sexuală
- atingerea/frecarea aparent accidentală a unor părți ale corpului altei persoane
- blocarea trecerii
- oferirea de cadouri cu tentă sexuală (obiecte vestimentare provocatoare, lenjerie intimă, obiecte sexuale).

Forme grave - acțiuni care pun în pericol viața sexuală a persoanei agresate, precum:

- amenințări cu referire la concediere, retrogradare în funcție, exmatriculare, retragere a licenței etc. în cazul în care nu se acceptă avansurile sexuale
- constrângeri fizice sau psihice (ex., șeful încuie ușa atunci când intră în biroul lui de serviciu și inițiază acte de hărțuire sexuală)
- abuz de autoritate prin condiționarea obținerii unor beneficii în plan profesional sau de altă natură (ex., avansarea în funcție, acordarea sporurilor la salariu, obținerea unor note mari etc.) ce depinde doar de acceptarea comportamentelor de hărțuire
- obligarea persoanelor aflate în subordine să poarte îmbrăcăminte sumară la locul de muncă sau studii.

În funcție de forma pe care o îmbracă actul de hărțuire sexuală, fapta se poate califica ca:

I. Infrațiune - în cazul în care acțiunea de hărțuire sexuală are drept scop de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj, fapta se clasifică drept infrațiune și se pedepsește potrivit art. 173 Cod Penal.

II. Formă de discriminare pe criteriu de gen - în cazul în care acțiunea de hărțuire sexuală se constituie din orice comportament nedorit care conduce la crearea unui mediu

intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, având drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane pe bază de gen/sex.

CE ESTE INFRAȚIUNEA DE HĂRȚUIRE SEXUALĂ?

Codul Penal definește hărțuirea sexuală în **art. 173** ca „manifestarea unui comportament fizic, verbal sau nonverbal, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare, discriminatorie sau insultătoare cu scopul de a determina o persoană la raporturi sexuale ori la alte acțiuni cu caracter sexual nedorite, săvârșite prin amenințare, constrângere, șantaj”.

CE CONSECINȚE ARE HĂRȚUIREA SEXUALĂ?

Hărțuirea sexuală este o experiență extrem de traumatizantă care afectează funcționarea fizică, emoțională, comportamentală, cognitivă, socială și profesională pe termen lung. Urmărilor pot varia în funcție de vârsta, personalitatea, natura incidentului și a relației în care se află victima și agresorul. Consecințele și efectele hărțuirii sexuale se manifestă în următoarele domenii/sfere ale vieții victimei:

- **starea de sănătate** - victima poate manifesta: dureri puternice de cap, migrene, oboseală, epuizare, letargie, amețeli, tulburări de vedere, afecțiuni dermatologice, probleme gastrointestinale, fluctuații ale greutății, tulburări de alimentație, palpitații, creșterea tensiunii arteriale, disfuncții sexuale, tulburări hormonale.
- **starea psihologică** - victima poate manifesta: depresie, anxietate, șoc, negare, stres, tulburări ale somnului, furie, teamă, frustrare, iritare, instabilitate emoțională, nesiguranță, jenă, rușine, confuzie, neputință, tulburări de concentrare, atacuri de panică, stimă de sine scăzută, neîncredere în capacitățile proprii, hipersensibilitate, izolare, autoblamare.
- **realizarea profesională și personală** a victimei poate fi afectată prin satisfacție scăzută la locul de muncă, demotivare, performanță scăzută, pierderea oportunităților de

promovare, absenteism, mai mult timp petrecut în concediu medical, lipsă de inițiativă, de interes pentru muncă, neîncredere în competențele proprii, predispoziție spre erori la locul de muncă, depășire a termenelor, neîndeplinire a sarcinilor, calitate scăzută a modului de îndeplinire a sarcinilor, neutilizare totală a potențialului.

CE POȚI FACE?

Orice persoană, femeie sau bărbat, poate fi hărțuit/ă. Hărțuirile nu au loc din cauza aspectului exterior al unei persoane „**nu haina este de vină**”, ci dorința hărțuitorului de a-și exercita **puterea și controlul** asupra acelei persoane. Vina aparține celui care hartuiește.

Nimeni nu merită să fie hărțuit sexual. Toată lumea are dreptul să muncească și să trăiască într-un mediu sigur fără a fi hărțuit, discriminat, expus violenței.

- Meriți să fii tratată cu respect!
- Ai dreptul să trăiești în siguranță!
- Hărțuirea sexuală este ilegală!

Câteva lucruri pe care le poți face **imediat**:

- ✓ **Ripostează ferm la atenția sexuală nedorită.** Nu trebuie să te simți jenată. Explică persoanei care te hărțuiește că comportamentul ei este nedorit, solicită să înceteze.
- ✓ **Apelează la ajutor.** Hărțuirea sexuală nu este ceva ce trebuie să rezolvi de una singură. Când te simți pregătită, vorbește cu cineva despre ceea ce se întâmplă, cu un prieten de încredere, cu un membru al familiei sau cu o persoană care te poate susține.
- ✓ **Consultă un psiholog / un avocat.** Consilierea acestor specialiști te va ajuta să fii mai informată și să redobândești puterea interioară pentru a înfrunta presiunea situației cu încredere și curaj.
- ✓ **Ai nevoie de un minim de probe.** Ține un jurnal. Indică tot ce se întâmplă, inclusiv când a avut loc, numele oricărei persoane care a văzut ce s-a întâmplat și ce ai făcut

pentru a încerca să îl oprești. Un e-mail, un mesaj pe telefon, o conversație care a putut fi înregistrată, note și e-mailuri – toate acestea și orice alte mijloace de probă pot fi folosite pentru a dovedi hărțuirea.

CUM POT REACȚIONA VICTIMELE INFRAȚIUNII DE HĂRȚUIRE SEXUALĂ?

Dacă ești victimă a hărțuirii sexuale, poți depune o plângere la Inspectoratul de Poliție de la locul unde a avut loc fapta de hărțuire sexuală (datele de contact ale Inspectoratelor de Poliție din teritoriu pot fi găsite pe site-ul www.politia.md) sau apelează 112.

Plângerea trebuie să conțină următoarele:

1. Numele, prenumele, calitatea și domiciliul persoanei care scrie plângerea;
2. Date cu privire la locul săvârșirii faptei de hărțuire sexuală;
3. Date cu privire la ora săvârșirii faptei de hărțuire sexuală;
4. Date cu privire la identitatea și alte date cu referire la agresor (ex: locul de muncă, locul de trai al agresorului);
5. Date despre consecințele faptei de hărțuire sexuală;
6. Date despre persoanele care au fost martori ai faptei de hărțuire sexuală (după caz);
7. Solicitarea către organul de poliție de a iniția un proces penal împotriva agresorului, precum și tragerea acestuia la răspundere.
8. Plângerile anonime nu pot servi drept temei pentru pornirea urmăririi penale.

Plângerea poate fi depusă personal sau prin reprezentant. Plângerea făcută verbal se consemnează într-un proces-verbal semnat de către persoana care declară plângerea și de organul de urmărire penală.

ATENȚIE! Cere angajatului poliției căruia îi prezinți plângerea să o înregistreze și să-ți elibereze un exemplar pe care să fie aplicat numărul și data de înregistrare a plângerii. Dacă ai făcut o plângere verbală, solicită să-ți fie eliberat un certificat ce confirmă depunerea plângerii, indicându-se persoana care a primit plângerea și timpul când aceasta a fost înregistrată. Aceste înscrisuri dovedesc că ai depus plângerea la poliție.

CÂND HĂRȚUIREA SEXUALĂ ESTE O FORMĂ DE DISCRIMINARE?

Ca formă a discriminării, **hărțuirea** constituie orice comportament nedorit care conduce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, având drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane pe bază de gen.

Hărțuirea devine o formă de discriminare dacă sunt prezente cumulativ următoarele elemente:

1. comportamentul nedorit
2. bazat pe un criteriu protejat
3. care conduce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator
4. având drept scop sau efect lezarea demnității.

CUM SE POATE APĂRA VICTIMA HĂRȚUIRII?

Victima hărțuirii sexuale (ca formă de discriminare) poate depune o plângere la Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității (în continuare CPEDAE), prin care va solicita constatarea discriminării.

Plângerea trebuie să conțină:

1. descrierea încălcării dreptului victimei la libertate și integritate sexuală;
2. momentul în care a avut loc această încălcare;
3. faptele și eventualele dovezi care susțin plângerea;
4. numele și adresa persoanei care o depune;
5. date de identificare a agresorului.

Victima care reclamă că a fost supusă hărțuirii urmează să prezinte fapte care arată comportamentul cu tentă sexuală nedorit manifestat față de ea; legătura causală dintre acest comportament și crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator și că scopul sau efectul acestui comportament a fost lezarea demnității sale. Totodată, victima trebuie să probeze că acest tratament a avut loc în baza criteriului de gen.

UNDE POATE FI DEPUȘĂ PLÂNGEREA CU REFERIRE LA HĂRȚUIREA SEXUALĂ (CA FORMĂ DE DISCRIMINARE)?

Plângerea poate fi depusă, în termen de 1 an, către Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității prin următoarele modalități:

Personal, inclusiv la orele de audiență a membrilor CPEDAE prin înscriere la numărul de telefon (022) 212 809. Adresa CPEDAE: Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 180 of. 405.

Prin poștă: Republica Moldova, MD-2004, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 180 of. 600.

Prin fax: (022) 212 812

E-mail: info@egalitate.md

Modulul on-line de depune a plângerilor:

<http://antidiscriminare.egalitate.md/scrie-o-plangere/>

În urma examinării plângerii, CPEDAE adoptă o decizie motivată care va include recomandări în vederea asigurării repunerii în drepturi a victimei și a prevenirii faptelor similare pe viitor. Dacă autoritățile sau persoanele responsabile nu iau măsuri pentru a opri hărțuirea victimelor de către alte persoane private, și ele pot fi trase la răspundere în temeiul art. 71² Cod contravențional al Republicii Moldova pentru ignorarea intenționată și neexecutarea recomandărilor date de CPEDAE.

Totodată, victima hărțuirii sexuale (ca formă de discriminare) se poate adresa cu o acțiune în instanța de judecată prin care poate solicita:

- a) stabilirea faptului încălcării drepturilor sale;
- b) interzicerea încălcării în continuare a drepturilor sale;
- c) restabilirea situației anterioare încălcării drepturilor sale;

- d) repararea prejudiciului material și moral ce i-a fost cauzat, precum și recuperarea cheltuielilor de judecată;
- e) declararea nulității actului care a condus la discriminarea sa.

Persoana care înaintează o acțiune în instanța de judecată trebuie să prezinte fapte care permit prezumția existenței unui fapt de discriminare. Sarcina de a proba că faptele nu constituie discriminare îi revine agresorului și nu victimei. Termenul de prescripție pentru intentarea unei acțiuni în instanță este de un an de la data săvârșirii faptei sau de la data la care persoana putea să ia cunoștință de săvârșirea ei.

Persoanele care înaintează o acțiune în instanța de judecată privind fapte de discriminare se scutesc de plata taxei de stat.

CE ESTE HĂRȚUIREA LA LOCUL DE MUNCĂ?

Hărțuirea sexuală constă în comportamente de amenințare, constrângere, intimidare, umilire, realizate de către o persoană împotriva alteia. Aceste comportamente sunt de natură sexuală și pot fi verbale, non-verbale sau fizice. De cele mai multe ori, persoana care hărțuiește sexual profită de autoritatea dată de funcția pe care o deține sau statutul său social, cu scopul de a obține anumite beneficii de natură sexuală din partea persoanei hărțuite. Efectele unor astfel de comportamente sunt negative, afectează atât persoana hărțuită, cât și organizația în care aceasta lucrează, în special pentru că performanța persoanei scade, iar negocierea aspectelor privind promovarea, formarea, salarizarea etc. nu rămân procese obiective, ci sunt afectate/influențate de comportamentele negative ale persoanei care hărțuiește.

Legiuitorul a interzis hărțuirea în câmpul muncii în art. 7 alin. (2) lit. f) al Legii nr. 121 privind asigurarea egalității prin enumerarea acțiunilor discriminatorii interzise angajatorilor.

Angajatorul/angajatoarea are obligația:

1. de a întreprinde măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale la locul de muncă, precum și măsuri de prevenire a discriminării și hărțuirii la locul de muncă;

2. de a introduce în regulamentul intern al unității dispoziții privind interzicerea discriminării, după oricare criteriu și a hărțuirii sexuale.

Victimele hărțuirii sexuale la locul de muncă sunt în drept:

- să depună o plângere pe numele conducătorului instituției cu solicitarea de a întreprinde măsuri de stopare și prevenire a hărțuirii sexuale la locul de muncă și examinarea oportunității de aplicare a sancțiunilor disciplinare față de agresor;
- să se adreseze direct în instanța de judecată sau la Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității cu solicitarea de a stopa discriminarea sub forma hărțuirii pe criteriul de gen;
- dacă angajatorul este agresorul, plângerea poate fi depusă către organul ierarhic superior sau Inspekția muncii (după caz);
- dacă faptele de hărțuire sexuală constituie infracțiune, plângerea urmează a fi depusă la Inspectoratul de Poliție.

VICTIMELE INFRAȚIUNII DE HĂRȚUIRE SEXUALĂ POT BENEFICIA DE ASISTENȚA UNUI AVOCAT PLĂTIT DE STAT?

Victimele hărțuirii sexuale au nevoie de servicii juridice profesionale (calificate) pentru a fi asistate în cadrul procesului penal sau civil. Dacă victima nu are suficiente resurse financiare ca să contracteze un avocat, aceasta poate fi asistată de un avocat din cadrul unei organizații nonguvernamentale sau obține asistență juridică calificată garantată de stat (plătită din banii statului).

Asistența juridică garantată de stat constă în:

- oferire de informații, prin consultații și explicații în probleme juridice;
- întocmire de acte juridice;
- reprezentare în fața autorităților administrației publice;
- apărare a intereselor în procesul penal și în cadrul procedurii în cauze contravenționale sau civile.

Pentru a beneficia de asistența juridică din partea unui avocat care oferă asistență juridică garantată de stat, trebuie să te adresezi cu o cerere către Oficiile Teritoriale ale Consiliul Național. Oficiile Teritoriale ale Consiliului Național funcționează în orașele (municipiile) în care își au sedii curțile de apel (Chișinău, Bălți, Cahul și Comrat). La cererea depusă trebuie să fie anexată copia buletinului de identitate, certificatul sau înscrisul ce confirmă depunerea plângerii penale sau ordonanța de recunoaștere ca parte vătămată.

Date de contact

- **Oficiul Teritorial Chișinău:** MD – 2068, mun. Chișinău, str. Alecu Russo nr. 1, bl. „A”, bir. 36, 35 tel./fax (022) 49-69-53, 49- 63-39, e-mail: otc.cnajgs@gmail.com
- **Oficiul Teritorial Bălți:** mun. Bălți, str. Mihail Sadoveanu nr. 2, tel./fax (0231) 61-316; e-mail: ot_balti@cnajgs.md
- **Oficiul Teritorial Cahul:** or. Cahul, str. Independenței nr. 6, tel./fax (0299) 20-413, 20-763, e-mail: ot_cahul@cnajgs.md
- **Oficiul Teritorial Comrat:** or. Comrat, str. Șevcenko nr. 31/A, tel./fax (0298) 28-853, e-mail: ot_comrat@cnajgs.md

CUM TE PUTEM AJUTA?

Dacă ești victimă a hărțuirii sexuale, echipa **Centrului de Drept al Femeilor** îți poate oferi:

- informare referitor la ajutorul pe care îl puteți cere și obține
- explicații cu privire la legislație și modul în care îți poți apăra și exercita drepturile
- asistență juridică calificată din partea unui avocat care te va asista pe întreaga durată a procesului;
- asistență psihologică.

Te putem ajuta! Vom acorda toată atenția noastră pentru rezolvarea cu succes a cazului tău. Îți oferim încredere și confidențialitate. Toate serviciile noastre sunt gratuite și confidențiale.

Centrul de Drept al Femeilor este o organizație non-guvernamentală creată în 2009 de un grup de femei juriste din Republica Moldova, care promovează egalitatea de gen și contribuie la prevenirea și combaterea violenței în familie și față de femei.

CENTRUL DE DREPT AL FEMEILOR

*Promovând împreună drepturile femeilor
Advancing women's rights together*

Date de contact:

Str. Kogălniceanu, 87
MD-2009, Chișinău
Republica Moldova
Tel./ Fax: +373 22 811 999
Mob. +373 68 855050
E-mail: office@cdf.md
Web: www.cdf.md

ALTE ORGANIZAȚII DE SUPORT DATE DE CONTACT

Telefonul de încredere pentru femei La Strada	0 8008 8008
A.O. „PROMO-LEX”	+373 22 450 024

